

Mad til lungesyge børn

- Familie Camp, Danmarks Lungeforening
- Hjerting Kystsankatorium, Esbjerg
- d. 16.-18. august 2013
- Dorthe Wiuf Nielsen, Klinisk Diætist
- Rigshospitalet, Børne Ernæringsenheden
- Tilknyttet Dansk Børne Lunge Center, RH

Madens betydning ved lungesygdomme

- Mad er vigtig for at bevare en sund krop, også for børn med alvorlige lungesygdomme
- Det er altid godt for kroppen at spise sundt og blive optimalt ernæret mhb. på så normal vækst og udvikling samt livskvalitet

Myter om sund mad, og hvad der er godt at spise under sygdom

- Påvirkning fra medier: diverse diæter og kure
- Aflive nogle myter om, hvad der er sundt, og hvad der er sund mad ved lungesygdom

Populære "diæter"

- "Stenalderkost"
- "Blodtypediæten"
- "Kernesund" - minus mælk, gluten og sukker
- "10 år yngre på 10 uger"
- "Atkins diæt"
- "Lene Hansson"
- "Syre-base"
- "South beach – kuren"
- "Vægtkonsulenterne"
- m. flere

Disposition

- Sunde kostenbefalinger, NNR 2004
- Børns behov for mad
- Mad til lungesyge børn, herunder småtspisende og syge børn
- Sund mad ved "lettere" former for lungesygdom
- Sund mad ved behandling m. binyrebarkhormon, herunder knoglestærkende tiltag og fysisk aktivitet
- Gode råd, herunder mad og medicin, kræsne børn, når det er gået i "hårdknude" etc.
- Mellemmåltidsforslag

Mad til syge børn – baggrund i NNR 2004, Sunde kostenbefalinger (ny 2012 udgave undervejs)

- Indeholder retningslinier for ernæringsrigtig kost og daglig fysisk aktivitet
- Tilgodeser de ernæringsmæssige behov og dækker de fysiologiske behov for vækst og funktion
- Er en forudsætning for en overordnet god helsetilstand og bidrager til at reducere risikoen for kostrelaterede sygdomme
- Ligger til grund for kostenbefalinger til lungesyge og andre syge børn

Mad – en meget vigtig del i et barns liv

- Ernæringsfysiologisk: kroppens funktion, vækst og udvikling
- Mundens udvikling og kontrol: sprog og spyt
- Hovedkontrol
- Hånd-øjekoordinering
- Sociale sammenhænge: færdigheder, regler og adfærd

Børns behov for mad er stort

- En 1 årig spiser sv.t. 10% af sin kropsvægt - 1 kg mad
- Hvis samme skulle være gældende for en voksen på 70 kg, vil det betyde nedenst. – 7 kg mad!
- Under sværere lungesygdom er behovet ofte større

Tærbeskrivelse (Biskhovsrotol)

Længdetilvækst og vægtudvikling i løbet af det 1. leveår

- Barnet lægger ca. halvdelen af sin længde til –
- ca. 25 cm
- Tredobler sin vægt

Vejledende energibehov

• Børn		
• Mdr.		
• 1	390 kJ/kg	
• 3	365	
• 6	355	
• 12	355	
• 18	355	
• År		
• 2	Piger	Drenge
• 3	355	355
• 4	330	330
• 5	320	325
• 6	320	325
• 7	305	325
• 8	285	310
• 9	265	295
• NNR2004		

Vejledende energibehov

• År	Let akt.	Moderat akt.	Hård akt.
•	Piger/Drenge PAL (f/m)		
• 1.5-1.45/1.55-1.6	1.7-1.65/1.75-1.8	1.9-1.85/1.95-2.05	
• 10	220/250 kJ/kg	250/285	280/315
• 11	200/235	230/265	255/295
• 12	190/220	215/250	240/280
• 13	180/210	200/235	225/265
• 14	165/205	190/230	210/265
• 15	160/195	180/220	205/250
• 16	155/190	180/215	200/240
• 17	155/185	175/210	195/235
• Voksen ca. 150 kJ/kg			
• NNR 2004			

En mere præcis måde at fastsætte energibehov på under sygdom – Basalt energiforbrug (hvilestofkifte)

• Alder	BEE	BEE
• År	MJ/d på vægt	MJ/d på vægt og højde
• Piger		
• <3	0.244W-0.13	0.068W+4.28H-1.73
• 4-10	0.085W+2.03	0.071W+0.68H+1.55
• 11-18	0.056W+2.90	0.035W+1.95H+0.84
• Kvinder		
• 19-30	0.0615W+2.08	
• 31-60	0.0364W+3.47	
• 61-75	0.0386W+2.88	
• >75	0.0410W+2.61	
• Drenge		
• <3	0.249W-0.13	0.0007W+6.35H-2.58
• 4-10	0.095W+2.11	0.082W+0.55H+1.74
• 11-18	0.074W+2.75	0.068W+0.57H+2.16
• Mænd		
• 19-30	0.064W+2.84	
• 31-60	0.0485W+3.67	
• 61-75	0.0499W+2.93	
• >75	0.035W+3.43	
• NNR 2004		

Rigshospitalet

Fysisk aktivitets faktor (PAL)

- **PAL**
- Bed-bound and chair-bound (not wheelchair) 1.1-1.2
- Seated work with no option of moving around and little or no leisure activity 1.3-1.5
- Seated work with some requirement to move around but little leisure activity 1.6-1.7
- Work including both standing and moving around (e.g. housework, shop assistant) 1.8-1.9
- Very strenuous work or daily competitive athletic training 2.0-2.4
- NNR 2004

Titelbeskrivelse (Sidehovedfod) Navn (Sidehovedfod)

Rigshospitalet

Ekstra tillægsfaktorer

- Lungesygdome
- Feber
- Tilvækst – catch up
- Mindre v. respiratorbeh., ved sedering o.lign.

Titelbeskrivelse (Sidehovedfod) Navn (Sidehovedfod)

Rigshospitalet

Energibehov under svær lungesygdome

- Ofte højere end det skildrede – op til 150-200% afhængig af lungesygdome og tilstand

Titelbeskrivelse (Sidehovedfod) Navn (Sidehovedfod)

Rigshospitalet

Vejledende proteinbehov

Alder	raske (g/kg)	syge (g/kg)
• 0-3 mdr.	2.1	3.2
• 3-6 mdr.	1.5	2.3
• 6-12 mdr.	1.1	1.7
• 2 år	1.0	1.5
• 3 år	0.9	1.5
• 4 år og opefter	0.9	1.5

- Proteinbehovet kan dog være højere ved visse lungesygdome og i den enkelte behandlingssituation
- NNR 2004

Titelbeskrivelse (Sidehovedfod) Navn (Sidehovedfod)

Rigshospitalet

Anbefalet energi%fordeling (E%)

	Protein	Fedt	Kulhydrat
• 6-11 mdr.	7-15	30-45	45-60
• 12-23 mdr.	10-15	30-35	50-55
• 2 år og opefter	10-20	25-35	50-60
• Populationsmål	15	30	55

- NNR 2004

Titelbeskrivelse (Sidehovedfod) Navn (Sidehovedfod)

Rigshospitalet

Energi%fordeling – fra 2 år

- **Protein 10-20 E% (15 E%)**
- **Fedt 25-35 E% (30 E%)**
- Mættede og transfedtsyrer ca. 10 E%
- Enkeltumættede fedtsyrer 10-15 E%
- Flerumættede fedtsyrer 5-10 E%, incl. ca. 1 E% n-3 fedtsyrer
- **Kulhydrat ekskl. kostfiber 50-60 E% (55 E%)**
- Tilsat sukker max. 10 E%
- Kostfiber 25-35 g/dg. (voksne), ca. 3 g/MJ
- NNR 2004

Titelbeskrivelse (Sidehovedfod) Navn (Sidehovedfod)

Energi%fordeling under sygdom og til småtspisende børn

- Energi%fordelingen bør tilpasses under sygdom, således at fedt- og kulhydratE% en øges
- Det er vigtigt samtidigt at sikre sufficient proteinindtag

Anbefalinger for mikronæringsstofindtag

- Vitaminer
- Mineraler
- Sporstoffer
- Sundhedsstyrelsens anbefalinger for vitamin D tilskud til 2 år bør følges ligesom evt. jerndr. fra 6-12 mdr.
- Der bør suppl. m. kalk og vitamin D tilskud ved Prednisonbeh. og evt. en børne multi vitamin/mineral tabl.

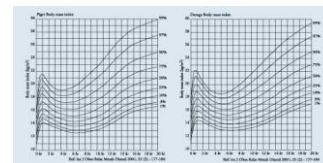
Børn med lungesygdomme er forskellige

- Der er forskel på, hvor påvirkede børn er af deres lungesygdom
- Der er dermed forskel på børnenes behov for mad og næringsstoffer

Sygdomsaktivitet og medicinsk behandling spiller ind på barnets behov for mad

- Ved øget sygdomsaktivitet har barnet typisk et øget behov for mad samtidigt med ofte mindre appetit
- Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, om barnet får mad nok
- Det kan anbefales at følge med i barnets vækstkurve, herunder om barnet vokser og har en passende vægt i forhold til sin højde

Hvor meget bør man veje?

- Vægt i forhold til højde eller BMI i forhold til alder og køn kan almindeligvis bruges, når man vil undersøge, om man vejer for meget, for lidt eller lige tilpas
- Der findes vækstkurver for børn og BMI - referencer for børn i forskellige aldre og køn
- Kropssammensætningen er også af betydning, når man vurderer vægten. Dette er vigtigt under lungesygdom, men også v. evt. medicinsk beh. m. Prednison.

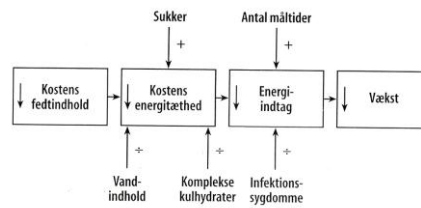
Kost til småtspisende og syge børn

- Øget sygdomsaktivitet og vigende vækstkurve kan være tegn på, at barn og familie kan behøve øget opmærksomhed på kostindtaget og skal tage ekstra kosthensyn
- Børnene har øget behov grundet lungesygdom, samtidigt med at de typisk har mindre appetit
- Børnene kan have brug for en mere energitæt kost for at få dækket energibehovet

Kostprincipper for energitæt kost

- Fokuser på energiindtaget
- Børnene skal have den mad, de har lyst til – livretter
- Spise, når børnene har lyst
- Optimering af almindelig kost v/ opmærksomhed på:
  - Valg af madvarer – energitætte
- Tilberedningsmetoder
- Konsistenstilpasninger
- Berigelser
- Måltidssammensætning
- Måltidshyppighed – antallet af måltider øges
- Kosttilskudsrikke; tilskudsdrikke eller fuldgyldige
- Spisesituationen i sin helhed

Energitæt kost illustreret

Tælbekrævelse (Siddshovedfod)

Navn (Siddshovedfod)

Den energitætte havregrød

Tælbekrævelse (Siddshovedfod)

Navn (Siddshovedfod)

"Tilpasset Tallerkenmodel"

- Måltidssammensætningen er af betydning:
  - ¼-del kød/fisk
  - ¼-del grøntsager
  - ca. ½-del basismad som kartoffel/ris/pasta
  - Ved mindre appetit bør de energi- og proteinrige madvarer fylde mere på tallerkenen

Energitæt mad i praksis

- "Kostrådene" **vendt** på hovedet
- Fede produkter fremfor slanke/ magre produkter m. "Nøglehul" (fx sødmælk, creme fraiche 38% og fuldfed ost)
- Tilberedes med mere fedtstof : smør, margarine, oliemargarine, planteolie som rapsolie, olivenolie og valnøddolie eller mayonnaise
- Avocado, oliven, nødder, mandler, fed fisk, mejeriprodukter og kød med højere fedtindhold
- Fedtstoffypen varierer med tanke på fedtkvaliteten af hensyn til evt. senere risiko for metaboliske sygdomme, herunder hjerte-kar-sygdomme
- Barnet kan få fedt fra planteriget, marint fedt fra fisk og animalsk fedt fra dyr

Energitæt mad fortsat

- Mere stivelseholdige madvarer: kartofler, ris, pasta og brød frem for meget grønt og frugt
- Grønt og frugt skal ikke fylde unødigt (jf. anbefalinger til børn kontra voksne)
- Flere søde ting og drikke: sukkerholdige saftdrikke, juice, milkshakes, smoothies, cacao-mælk, marcipanbrød m.m.
- Obs. barnets tandhygiejne
- Daglig børne multivitamin- og mineraltabelt og evt. kalk/vitamin D tabl.

Energitæt kost - fortsat

- "Glem" proteinindtaget (børn)
- Børns proteinbehov dækkes ved nogenlunde varieret kost
- Til yderst småtspisende børn og børn m. svære lungesygdom kan det være nødvendigt med suppl. ernæringsdrikke, sondeernæring; nasogastrisk el. PEG og/el. intravenøs ernæring i en periode

Ernæringsdrikke

- Ved behov kan der evt. suppleres m. diverse børne ernæringsdrikke som supplement til anden energitæt mad, fx til mellemmåltider og før sengetid
- Det er også muligt at tilberede hjemmelavede kalorierholdige smoothies og drikke

Tærbeskrivelse (Sidehovedfoto)

Foto

Sondeernæring igennem PEG/knap

Tærbeskrivelse (Sidehovedfoto)

Foto

Intravenøs ernæring

Tærbeskrivelse (Sidehovedfoto)

Navn (Sidehovedfoto)

Kosttilskud

- Fokus på vitamin D
- Det er vigtigt at have en god vitamin D status, når man har en lungesygdom
- 1 dgl. børne multi vitamin/mineral tablet, gerne med 400 IE vitamin D
- Ved binyrebarkhormonbeh. anbefales at supplere med kalk og vitamin D i perioden – mængde sv.t. deres alder, oftest 1-2 kalk- og vitamin D tabletter å 400-500 mg kalk og 200 IE vitamin D
- Tilskuddets størrelse kan diskuteres i forhold til kostindtaget og viden om barnets knoglemineralisering målt ved en skanning af knoglemineraliseringen og ved en bestemmelse af vitamin D-status i blodet (25 - (OH) vitamin D)

5 energitætte mellemmåltider (småtspisende, mere syge børn)

- 2 digestivekiks med smør, ost og/eller syltetøj
- 1 bæger Mini meal (mælkerisdessert)
- 1 muffin eller 1 stk. kage
- 1 lille marcipanbrød (25 g)
- 1½ dl sødmælksyoghurt med sukker og sødet/ristet müsli

Sund kost til fysisk aktive og knapt så lungesyge børn

- Til de børn, der for det meste har det godt, er det vigtigste:
- at de får en optimal og lødigt kost, der dækker de nordiske anbefalinger for en sund kostsammensætning og dermed vækst
- Det kan ske ved at følge:
- "De 8 kostråd" og "Giv madpakken en hånd" (Sundhedsstyrelsen og Fødevarestyrelsen)

"De 8 kostråd"

- Spis mere frugt og grønt: 3-5 stk. for børn fra 4-10 år - mindre til børn under 4 år (6 stk. om dagen for voksne og børn over 10 år - 3 stk. af hver)
  - Spis mere fisk og fiskepålæg - flere gange om ugen
  - Spis kartofler, ris eller pasta og groft brød - hver dag
  - Spar på sukker - især fra sodavand, slik og kager
  - Spis mindre fedt - især fra mejeriprodukter og kød
  - Spis varieret - og bevar normalvægten
  - Sluk tørsten i vand
  - Vær fysisk aktiv: mindst 60 min. for børn (mindst 30 min. voksne)
- Ref. Ernæringsrådet og Danmarks Fødevarerforskning 2005

"Giv madpakken en hånd"

- En sund madpakke/frokost:
- Grønt: gnavegrønt, salat eller pålæg
- Brød: helst rugbrød eller groft brød
- Pålæg: kød, ost eller æg
- Fisk: mindst en slags fiskepålæg
- Frugt: det friske og søde

• Danmarks Fødevarerforskning

Sund mad

- Balancen mellem madvaregrupperne er af stor betydning for, at madens næringsstofindhold bliver så optimalt som muligt

Spis frugt og grønt – det 1. råd

- Spis løs – "6 om dagen" sv.t. 600 gram
- (Gælder voksne og større børn)
- Børn mellem 4 og 10 år skal have "3-5 om dagen"
- Husk mindst halvdelen skal være grøntsager, gerne de grove typer som kål, rodfrugter og bønner
- Mindre børn skal have betydeligt mindre, ca. 50 g

Spis frugt og grønt – hvorfor?

- Der er mange vitaminer, mineraler og kostfibre samt flavonoider i frugt og grønt
- Man bliver almindeligvis ikke tyk af at spise meget frugt og grønt
- Der er mindre risiko for at blive syg af hjertekarsygdom, diabetes og kræft, hvis man spiser meget frugt og grønt

Spis fisk og fiskepålæg – flere gange om ugen – det 2. råd

- Spis fisk 2 gange om ugen til det varme måltid. Eller en gang om ugen til det varme måltid og næsten hver dag som pålæg
- Varier mellem fede fisk fx laks, sild og makrel og magre fisk fx torsk, tun og rødspætter

Spis fisk – hvorfor?

- Fisk er sundt, fordi der er fiskeolier, D-vitamin, iod og selen i. Det får man ikke så meget af i anden mad
- N-3 fedtsyrer findes i fed fisk som fx sild, makrel og laks

Mælk – hvor meget?

- ½ liter pr. dag samt 1-2 skiver ost (25 g) pr. dag
- Mælk med max. 1.5 g fedt pr. 100 g
- Ost med max. 18 g fedt pr. 100 g

Mælk – hvorfor?

- Mælk er en god kilde til kalk og til kalk i en letoptagelig form. Kalk indgår bl.a. i vores skelet
- Der er dog også protein, B-vitaminer, iod og zink i mælk

Knoglestyrkende tiltag

- Under sygdom rører man sig evt. ofte mindre. Det kan have negativ påvirkning på knogler og skelet
- Under sygdom spiser barnet evt. utilstrækkeligt og kan have svært ved at få dækket næringsbehovene til optimal vækst
- Barnet bør have en optimal "knoglevenlig kost"
- Der er en øget risiko for knogleskørhed i senere alder ved længere sygdomsvarighed og relateret til fysisk aktivitet og vækst samt desuden til evt. medicinsk beh.
- Kalk og vitamin D er vigtigt
- Det er hovedsageligt kalkindholdet i kosten, der er med til at give knoglerne styrke
- Vitamin D har betydning for optagelsen

Knoglevenlig kost

- Sund kost som efter "De 8 kostråd"
- 0,5 liter mejeriprodukt (mælk og yoghurt) og 1-2 skiver skæreost dgl.
- En dgl. sildemad (fiskemad)
- Ca. ½ t. ophold i dagslys, ikke mindst i sommerhalvåret

Kalkindhold i øvr. madvarer

- Der er tale om forholdsvis små mængder
- For at erstatte mængden af kalk i ½ l mælkeprodukt skal barnet spise, enten:
- 150 g grønkål, 400 g broccoli, 400 g mandler, 1,2 kg blomkål eller 3 kg spinat!
- Optageligheden af kalk er størst fra mælk og bedres ved samtidig tilstedeværelse af vitamin D

Vitamin D – hvorfor?

- Vitamin D er med til at sikre optagelse af kalk i knoglerne
- En optimal vitamin D status er almindeligvis en forudsætning for en sund knoglemineralisering
- Vitamin D har derudover en række andre vigtige funktioner og er i dag måske rettere at betragte som et hormon. Man tænker sig, at vitamin D kan have betydning i forhold til at forebygge en række sygdomme

Vitamin D – gode madvarekilder

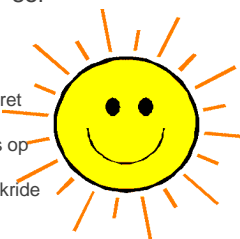
- Vitamin D2 og D3: plante- dyreriget og sol
- Især fede fisk: fx sild, laks, ørred og makrel, men også magre fisk: fx rødspætte, skrubbe, torsk, torskerogn og tun
- Fedtrige produkter som smør, margarine, mælk, ost, æg, kød og fjerkræ

Ophold udendørs - sol

Ca. ½ t. ophold udendørs, ikke mindst i sommerhalvåret

Vitamin D depoterne fyldes op

Det skal ske uden at overskride solrådene fra Kræftens Bekæmpelse, og man bør være opmærksom på eventuel lysfølsom medicin

Vær fysisk aktiv – mindst 60 minutter om dagen for børn (og 30 min. for voksne) – det 8. råd

- Bevæg dig om muligt i hverdagen, tag cyklen til skole, tag trappen eller gå en tur
- Det er en god idé at dyrke sport en til flere gange om ugen
- Det er godt at røre sig hver dag
- Børn mindst 60-90 minutter og voksne mindst 30 minutter dgl.
- Det hjælper med at bevare normalvægten og holde en glad og rask

Fysisk aktivitet og lunge sygdom

- Hvis barnet kan, er det vigtigt, at det rører sig for at styrke knoglerne
- "Raske" lunge syge børn bør i princippet røre sig lige så meget som raske jævnaldrende børn - mindst én time om dagen
- Syge børn skal generelt have lige så meget bevægelse, som kan lade sig gøre
- Hvis barnet har det meget dårligt, kan blot det at komme op og støtte lidt hver dag være godt
- Fysisk aktivitet og bevægelse stimulerer knoglemineraliseringen positivt (især vægtbærende aktivitet) og opbygger/ vedligeholder muskelmasse, påvirker appetitten positivt og bidrager til en sund kostregulering

Mere fysisk aktivitet – hvordan?

- Om muligt dagligdags aktiv transportform
- Glad/sjov motion/sport
- Reduktion af inaktivitet ved TV eller computer

Kropssammensætning

- En sund kropssammensætning er vigtig, herunder:
- Forholdet mellem muskelmasse og fedtholdigt væv
- Flere børn med lungesygdomme kan have en skæv kropssammensætning, skønt evt. lav vægt, og som som i en vis udstrækning kan bedres gennem fysisk aktivitet og kosten
- Medicin kan ligeledes påvirke kropssammensætningen

Vejledende madmængder for 1-3 årige børn pr. dag

- Brød og gryn: 125 g i alt lille portion havregryn og 2 stk. rugbrød (4/2)
- Mælkeprodukter: ½ l
- Ost: 20 g
- Kartofler: 75 g (1½-2 små kartofler)
- Grøntsager: 75 g (en lille gulerod)
- Frugt: 50 g (½ stk. frisk frugt)
- Kød, fjerkræ, fisk: 50 g (et halvt stk. kød)
- Æg: ½
- Fedtstof: 20 g

• Mængderne er vejli.
• Hvis barnet er mere sultent og ikke har problemer med høj en vægt eller tynd mave/diarre, kan man give ekstra fra alle grupperne.

Vejledende madmængder for 4-6 årige børn pr. dag

- Brød og gryn: 175 g ialt en portion havregryn og 2 stk. rugbrød (4/2) og 1 stk. grovbrød)
- Mælkeprodukter: ½ l
- Ost: 20 g
- Kartofler: 100 g (2 kartofler)
- Grøntsager: 100 g (en stor gulerod)
- Frugt: 75 g (1 lille stk. frisk frugt)
- Kød, fjerkræ, fisk: 75 g (et lille stk. kød, fx ¼ kyllingefilet)
- Æg: ½
- Fedtstof: 25 g

• Mængderne er vejli. Hvis barnet er mere sultent og ikke har problemer med høj en vægt eller tynd mave/diarre, kan man give ekstra fra alle grupperne.
• Fra 4 års alderen bør barnet spise stadig mere frugt og grønt, så det ved 10 års alderen spiser i alt 400 g ogl.

Sund måltidssammensætning

- "Tallerkenmodellen" er meget konkret
- Den beskæftiger sig med maden, som man spiser den og oversætter kostråd til "handling" for at spise sundt
- "Normal – Tallerkenmodellen"
- "Slanke – Tallerkenmodellen"
- "Idræts – Tallerkenmodellen"

Tallbeskrivelse (Sidskovsøfod)

Navn (Sidskovsøfod)

Måltidsmønster for et barn

• <u>Institution</u>	• <u>Hjemme</u>
• Kl. 7 Morgen	• Kl. 7 Morgen
• Kl. 9 Formiddag	• Kl. 10 Formiddag
• Kl. 11 Frokost	• Kl. 12-13 Frokost
• Kl. 14 Eftermiddag	• Kl. 15 Eftermiddag
• Kl. 15-16 Eftermiddag ("Ulvetime")	• Kl. 16 Eftermiddag (evt.)
• Kl. 18 Aften	• Kl. 18 Aften

Rigshospitalet

Sunde "kostmærker"

- Nøglehul
- Fuldkornsmærke

Tilbehørskvote (Sidskovvej) Navn (Sidskovvej)

Rigshospitalet

5 sunde mellemmåltider ved normalt god appetit

- 1 stk. ristet rugbrød med hytteost og marmelade
- 100 g snackgrønt af gulerødsstave, agurkestave, cherrytomater og buketter af blomkål
- 100 g frisk frugt skåret i grove tern
- 1½ dl A38 med havrefras eller sukkerfattig müsli
- 1-2 stk. groft knækbrød eller kanelknækbrød

Rigshospitalet

Energireduceret kost

- Kostrådene kan anvendes ved behov for vægttab og i en tilpasset, modificeret form

Rigshospitalet

"Nyt" for mange forældre

Børn skal ikke spise:

- de samme portionsstørrelser mad som deres forældre
- lige så stor kødportion, som deres forældre, fx 1 hel kyllingefilet
- ligeså stor mængde frugt og grønt, som deres forældre på de anbefalede 6 stk. dgl., der dækker over 3 stk. grønt og 3 stk. frugt
- vegetarisk kost (små børn)

Der anbefales daglig brug af mælk

Der er forskel på anbefalinger til børn og voksne

Rigshospitalet

Praktiske råd med maden

- Madplan
- Planlægge indkøb – indkøb kun efter indkøbsliste og efter kostrådene
- Planlæg og tænk fremad – evt. mindre take away/fast food og snacks

Rigshospitalet

Ideer til inspiration

- En forudsætning for at spise er, at barnet er med ved måltiderne, og der serveres børnevenlig mad
- Det bør være de voksne, der sætter rammerne og tager stilling til hvilken mad, der bør serveres, mens det er barnet, der selv bestemmer, hvor meget, det kan spise
- Børn er ikke født kræsne, og kræsenhed er ikke arveligt
- Man arver ej heller, om man kan spise morgenmad eller ej!
- Inddrag gerne børn så tidligt som muligt i madindkøb, borddækning og madlavning, udskæren af frugt og grønt, bagning etc.

Når det er gået i "hårdknude" med maden

- Usikkert om barnet slet ikke vil spise almindelig sund mad, om barnet er blevet mere "doven" i forhold til mad, og familien dermed igennem tid har givet efter?
- Er der tale om decideret kræsenhed?
- Er der tale om familiens manglende kendskab til, hvad der er almindelig sund mad til et barn, herunder hvad er det for mad og vejledende madmængder og sammensætning?
- Ofte er der tale om en hårdfin balance mellem at introducere og servere sunde børnevenlige måltider og tilpasset barnets madindtag og situation
- Maden bør gøres mere energitæt, jf. principperne for mad til småtspisende børn, indtil barnet spiser bedre

10 måder til at "TABE KAMPEN!"

- Barnet vil kun have kogte kødboller og får serveret kødboller hver dag.
- Barnet vil kun spise sin middagsmad, hvis det får en pose vingummi som dessert. Forældrene ryger med på den.
- Forældrene retter uafledigt på barnet (eller på søskende): Spis pænt! ikke kniven i munden! osv.
- Forældrene skændes om, hvad barnet skal spise under måltidet.
- Familien bruger måltidet til at komme af med alle de aggressioner, der har opsamlet sig i løbet af dagen.
- Forældrene hælder en stor portion op og tvinger barnet til at spise op.
- Forældrene tvinger barnet til at spise mad, det simpelthen ikke kan fordrage, typisk lever, fisk med ben, stegte løg, salatdressing eller spinat.
- Barnet tvinger forældrene til at opføre en større komedie i flere akter mellem hver mundfuld.
- Forældrene tigger og trygler barnet om dog at spise en lille mundfuld til.
- Forældrene tror, at barnet dør af sult, hvidt det ikke får mad til hvert eneste måltid.

• Kilde: forbrugerinformation, Ren Besked; "sunde børn leger bedst"

10 måder til at "VINDE KAMPEN"

- Glem alt om at barnet dør af sult. Der findes ingen eksempler på, at børn har sultet sig ihjel af luttet stædighed.
- Lov aldrig slik, kager, dessert e.l. som belønning for at spise middagsmaden.
- Luk ørerne for kritik fra familie og venner - medmindre de kommer med et godt og brugbart råd.
- Ophør med festforestillingerne mellem mundfuldene.
- Lad barnet passe sin tallerken i fred og ro. Lad som om I ikke bemærker, at det ingenting spiser.
- Giv barnet ganske små portioner, gerne mindre end det plejer at spise, så det må bede om at få lidt mere.
- Lad være med at give særforplejning, men undgå i en periode retter, som I ved, barnet ikke kan lide.
- Hvis barnet er stort nok, så lad det selv øse op - men tving det ikke til at spise hele portionen.
- Server ikke slik, kager, mælk o.l. uden for måltider og mellemmåltider i den periode. "krigen" raser. Hvis barnet plæjer, kan man give det lidt vand. Mellemmåltider serveres ca. midt imellem to hovedmåltider.
- Lad måltidet forløbe i en fredelig atmosfære og tænk på, hvor dejligt det bliver, når maden ikke længere er et problem, hverken for jer eller barnet.

• Kilde: forbrugerinformation, Ren Besked; "sunde børn leger bedst"

Medicin og mad

Den medicin barnet får for sygdommen, kan i nogle tilfælde påvirke appetitten

- Binyrebarkhormon kan give: øget appetit, væskeophobning, fedtaflejring på kroppen og midlertidig sukkersyge og kan også påvirke mængden af kalk i knoglerne på en negativ måde, hvorfor det er vigtigt at foretage knoglestyrkende tiltag og hindre unødigt stor vægtstigning
- Visse antibiotika kan påvirke appetitten negativt og medføre mavesmerter, madlede og kvalme eller forårsage tynd mave
- Noget medicin kan give sure opstød el. mavesmerter
- Det kan være hensigtsmæssigt at tilberede let, neutral, ofte lys mad, som ristet toast eller franskbrød, kylling i lys sauce, æggeretter, ris m.m.
- Nogle børn har svært ved især stærkt krydret og lugtende mad

Titelbeskrivelse (Sidshovedfod)

Navn (Sidshovedfod)

Konsulter en klinisk diætist

Det kan være en god ide at tale med en diætist om den kost, der er relevant for barnet

Det kan ske i forbindelse med ambulante kontroller el. indlæggelser/infusion

Det bedste resultat kommer ved et tæt samarbejde m. såvel familie som tværfagligt

Tak for opmærksomheden!

- Spørgsmål?
- Henvendelse?
- dorthe.wiuf.nielsen@rh.regionh.dk

